

Skúmanie historických stavieb alebo O víne, knedlíkoch a stavebných pamiatkach

Magdaléna Kvasnicová

Každý historický architektonický objekt má svoj príbeh, svoje vlastné dejiny, nesie charakteristické znaky svojho vzniku a premien, ktoré ho formovali v priebehu jeho existencie. Je nositeľom informácií, významov, indícií, vďaka ktorým sa stáva súčasťou dejín architektúry a kultúry. Ako zdroj a prostriedok historickej pamäti a identity tvorí významnú súčasť kultúrneho dedičstva.

Pamiatkový výskum ako súčasť predprojektovej prípravy obnovy pamiatok je prakticky zameraný výskum, ktorý sa orientuje na poznávanie, dokumentovanie a hodnotenie historickej architektúry. Ako most medzi dejinami umenia a architektonickou tvorbou je *conditio sine qua non* a dôležitý nástroj zodpovednej ochrany a trvalej udržateľnosti architektonického dedičstva.

V posledných mesiacoch sa na pulchotoch aj slovenských kníhkupectiev objavila tematicky jedinečná knižná publikácia *Zkoumání historických staveb*. Prvé texty Ing. Mgr. Petra Maceka, najmä publikovaná metodika operatívneho prieskumu a dokumentácie (OPD) stavebných pamiatok, uverejnené a prístupné na internetových stránkach Národného památkového ústavu Českej republiky dávali tušiť, že časom dozreje aj syntetickjšie poňatá publikácia, ktorá odbornú aj laickú verejnosť podrobne a atraktívnym spôsobom uvedie do tajomstiev disciplíny, ktorá na rozdiel od archeologického a reštaurátorského výskumu nie je až tak na verejnosti známa. Už to, že dokázali dať dohromady 39 autorov k napísaniu odbornej a pritom aj pre laikov ľahko čitateľnej a príťažlivej publikácie, bolo zo strany editorov Ing. arch. Vladislava Razíma a Ing. Petra Maceka-husárskym kúskom.

Publikácia síce vznikala na pôde Národného památkového ústavu – územní pracoviště středních Čech v Prahe, ale zapojili sa do nej aj ďalší pracovníci ústavu, štátnych inštitúcií, vysokých škôl a Akadémie vied ČR i súkromní výskumníci.

Úvodnú tretinu publikácie zaberajú kapitoly, ktoré vymedzujú predmet, predstavujú základnú systematiku,

druhy a metódy prieskumov historických stavebných pamiatok, opisujú historické, spoločenské, technické a ďalšie súvislosti ich skúmania.

Hlavná a ťažisková časť uvádza čitateľa do mnohostranného a veľmi zaujímavého sveta stavebno-historických prieskumov. Formou krátkych maximálne trojstranových textov na rozhraní odborného textu a eseje nám 39 (!) autorov predkladá príklady z praxe výskumu historických stavieb. Za beletristicky znejúcimi názvami sa skrývajú pestré príbehy takmer sedemdesiatky skúmaných historických objektov, členené obsahovo na základe špecifikácie prieskumu alebo použitej metódy. Výber a radenie sa snaží postihnúť to typické, ale tiež vzájomné rozdiely a vzťahy. Najväčšia pozornosť je venovaná stavebno-historickému prieskumu. Napríklad pod názvom *Dovednost, ale nedbalost, řád i zmatek* sa predstavuje hĺbkový stavebno-historický prieskum vzájomne konštrukčne previazaných stavieb. Pod názvom *Přemýšlení o báni* sa dozvieme o kresbnej dokumentácii ako najľahšom spôsobe záznamu zložitej štruktúry, *Husté mračno kolem katedrály* o 3D skenovaní ako nástroji na získanie plánovej dokumentácie stavby, *Stačí vstoupit do dvora o důležitosti hlášení nálezu* v rámci operatívneho prieskumu a dokumentácie, *Podkrovné poklady* o operatívnom prieskume v ťažko prístupných častiach stavieb, *Omítky v nemilosti* o prieskume s dôrazom na povrchové úpravy stavby, *Poslední svědectví starého mlýna* (tu sú len pravé úvodzovky, prečo? aj ďalej) o prieskume pred demoláciou stavby, *Kostel pod domem* o archeologickom výskume, *Vzepětí a pády jedné fasády* o reštaurátorskom výskume, *Příliš mnoho oken a dveří* o pasportizácii a inventarizácii modernej architektúry, *Pod svícem bývá tma* o stavebno-technickom prieskume, *O synagóze, které teklo do bot* o výhodách spojenia stavebno-technického a stavebno-historického prieskumu, *Dřevo jako kořunní svědek* o dendrochronologickom prieskume (s. 281) atď.

Podľa slov editorov uvádzané príklady ukazujú veľký význam, nezastupiteľnosť, rozsah a rozmanitosť skúmania

a dokumentovania, približujú spôsoby uvažovania stavebného historika a ďalších špecialistov. Oboznamujú s prostredím a okolnosťami realizovaných prieskumov a v neposlednom rade dávajú nahliadnúť do najrôznejších, často veľmi subtílnych a svojráznych nálezových situácií, pri ktorých odkrývaní nie je núdza o skutočne dobrodružné zážitky. Okrem významných a zaujímavých nálezov, ktoré pomáhajú odkrývať bohaté stavebné dejiny jednotlivých objektov a tak konštruovať pestrý obraz historických premien českej architektúry, „prieskumnícke stopovanie“ prináša aj také kuriozity, ako napríklad objav nápisu na stene pri bočnom vstupe do Kaplnky sv. Jozefa na zámku Nový hrad pri Lounoch: „*Na den všech Svatých přece vypili sme víno červený měch a měli jsme k obědu knedlíky, podpísaný Matěj, 1652.*“ Nápis, stavebným historikom interpretovaný ako pamätný nápis – pripomienka slávnostného ukončenia pracovnej časti stavby v roku 1652:

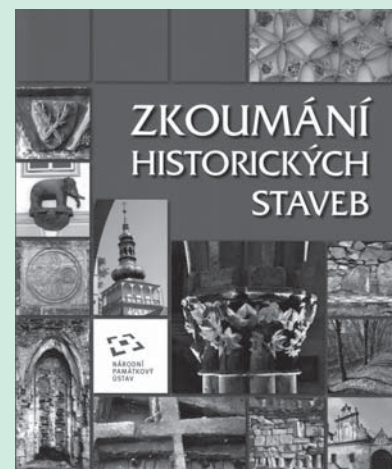
Publikácia je zámerne usporiadaná tak, aby sa stala dobrým sprievodcom po súčasnom stave a potrebách výskumu v blízkej aj vzdialenejšej budúcnosti. Každý text je bohato ilustrovaný, sprevádzajú ho obrazové prílohy s komentárom, ktoré dohromady poskytujú bohatý prehľad o používaných prameňoch a dokumentácii. Na konci je Slovníček odborných výrazov.

V pamiatkovej starostlivosti a ochrane na Slovensku majú pamiatkové výskumy svoje pevné miesto ako súčasť prípravy obnovy architektonických pamiatok, poistené aj legislatívne. Poskytujú detailné poznanie o stavebno-historickom vývoji pamiatky a premenách tvárnosti architektúry v závislosti od meniacej sa historickej funkcie. Poskytujú optimálne poznanie a vyhodnotenie historickej substancie, čím generujú impulzy pre dejiny architektúry a pre architektonickú tvorbu.

Dielo kolektívu českých stavebných historikov jednoznačne potvrdzuje obrovský význam a prínos skúmania historických stavieb pre vedecké poznanie a pre praktickú obnovu pamiatok. Určite v nej nájdete zdroj poučenia aj samotní architekti pre lepšie

porozumenie a citlivejšie zaobchádzanie s architektonickou pamiatkou.

Záujemcovia o dejiny architektúry, študenti, architekti, historici architektúry, odborníci pracujúci s architektonickým dedičstvom! Knihu *Zkoumání historických staveb* si nenechajte ujsť a rýchlo sa poponáhľajte do kníhkupectva... V tiráži sa totiž uvádza náklad len 1 000 kusov...

RAZÍM, Vladislav – MACEK, Petr (ed.): *Zkoumání historických staveb*. Praha, Národní památkový ústav 2011. s. 312. ISBN: 978-80-86516-41-7